

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור
היכל
תשיעי
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

פ' החודש

(חלק טז)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע שביעי של פסח, טריכא ניסן, ה'תשפ"א (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פ' החודש

ומזה מובן גם בעניננו – פרשת החודש, שאף שקריאתה קשורה לעולם (לא לתאריך מסוים בחודש אלא) ליום השבת, מ"מ ישנו לימוד מיוחד (בענין „החודש“) מהיום המסוים בחודש אשר בו חלה פרשת החודש.

ולדוגמא, כאשר פרשת החודש חלה (כקביעות שנה זו) בכ"ה באדר, אשר לדעת ר' יהושע⁴ („בניסן נברא העולם“) זהו „יום הראשון“ מששת ימי בראשית.

ב. איתא במדרש⁵ „לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם“, וי"ל ומסתבר לומר עפ"ז – מאחר שהסדר בתורה הוא בדיוק, ואף הוא תורה – ש„החודש הזה לכם גו"י הוא יסוד ודוגמא לכל התורה, היינו, שהתחלה והיסוד של כל המצוות הוא – „החודש גו"י“.

והביאור בזה יובן ממאמר חז"ל⁶ על הפסוק „החודש הזה לכם ראש חדשים“, דקאי על חודש ניסן, שהוא

מהביאור בזה שאין תוקעין ברה"ש שחל להיות בשבת וזהו מפני שבשבת נמשך מצד עצמו מה שנמשך ע"י השופר, וממילא אינו נצרך לשופר (לקרות ר"ה ד"ה להבין המשנה י"ט של ר"ה ס"ד. ובכמה דרושי רבותינו נשיאינו ד"ה יו"ט של ר"ה).

(4) ר"ה יא, רע"א. תוד"ה לתקופות שם ה, א.
(5) תנחומא באבער בראשית יא. יל"ש עה"פ החודש גו". פרש"י ומדרש לקח טוב ר"פ בראשית.

(6) שמור פט"ו, יא.

(7) בא יב, ב.

א. כבר נתבאר פעמים רבות, אשר מבלי הבט על כך שימי החודש וימי השבוע נמנים על פי שני חשבונות שונים, שאינם תלויים זה בזה,

– ולפי זה: כאשר יו"ט שנקבע ע"פ חשבון ימי החודש (בדוגמת פסח, שלעולם זמנו בט"ו בניסן) חל להיות בשבת, נמצא לכאורה, ששתי הקדושות שבאותו היום – קדושת שבת (מצד סדר ימי השבוע) וקדושת יו"ט (מצד ימי החודש) – הם שני ענינים שונים שאין כל שייכות ביניהם –

מ"מ, כיון שכל דבר (בעולם, ועאכו"כ) בתורה הוא בהשגחה פרטית ובדיוק, מובן שזה גופא שיום זה בחודש חל ביום זה בשבוע, הוא רא"י שישנה (או יתירה מזו, שהדבר פועל) שייכות ביניהם.

[וכידוע הרא"י ע"ז מהש"ס: איתא בגמרא בזבחים¹, „ראש חודש למוספין דידי' אהני, למוספי שבת לא אהני (בתמי") – היינו שב(קרבנות) מוספין דשבת הבאים בר"ח שחל בשבת ישנה גם קדושת (מוספי) ראש חודש (אשר מוספי ר"ח „מקודשין משל שבת"2); ונמצא, שהשייכות והפעולה („אהני") של ר"ח אינה רק ביום כפי שהוא פרט מימי החודש, אלא גם בשבת (ועניני), שנעשית שבת ראש חודש³].

(1) צא, רע"א.

(2) רש"י שם ד"ה מוספי ר"ח.

(3) ועד"ז מצינו שהשבת „אהני" לענינים שאינם שייכים מצ"ע לקדושת שבת (כמו „לתמידין" – זבחים שם). וכידוע ג"כ הרא"י

— אלא הוא מקיים את כל המצוות בחיות בלתי מוגבלת מצד נשמתו.

ואופן זה בקיום התומ"צ מרומו בשם הפרשה — „החודשׁ” (מלשון חידוש¹¹): קיום התומ"צ צריך להיות לא כדרך עשיית דבר „ישן”, בדרך הרגל, אלא כדבר חדש — „בכל יום יהיו בעיניך חדשים”¹² — שעשייתו בחיות ומסירות, ודבר זה בא לידי ביטוי בקיום תומ"צ בהידור הכי גדול האפשרי.

כיצד אפשר לדרוש מיהודי שיקיים תומ"צ „כחדשים”, בשעה שגופו רגיל מדי יום ביומו בלימוד התורה ובקיום המצוות? — הנה כל זמן שהוא עודנו עומד תחת הגבלות מציאותו, אכן לא יוכל להשתחרר מן ההרגש שהתומ"צ הם ענין „ישן ורגיל” אצלו; אבל בשעה ש„מדלג ויוצא”¹³ ממציאיותו, ופועל בעצמו את ענין „ציאת מצרים” כמוכנה הפנימי¹⁴ — יציאה מהמצרים והגבולים של טבעו — אזי קיום התומ"צ שלו הוא באופן של חידוש.

ג. אמנם, אפשר לחשוב, שכל זה אמור רק בנוגע לסוג העבודה של לימוד התורה וקיום המצוות, השייך לנשמה. דאע"פ שתורה ומצוות התלבשו

חודש הגאולה מגלות מצרים: — „כשבחר ביעקב ובניו קבע בו (ראש) חודש של גאולה”. כלומר, שעבודת „יעקב ובניו” — קיום המצוות — היא לפעול את ענין ה„גאולה” בעולם („בחר הקב"ה בעולמו”):

העולם מצ"ע הוא במצב של גלות, „עולם” מלשון העלם⁸ — האלקות היא בעולם והסתר בעולם; ואע"פ שגם בהיות האדם בעולם הריהו בא לידי הכרה שיש בעה"ב לבירה זו, הרי זה רק במדה שהעולם מכריח שיש לו בעה"ב, ובסגנון אחר: זוהי רק הכרה באור האלקי המלוכש בעולם (אור מדוד ומוגבל). אבל ע"י עבודת בני" בקיום התומ"צ נפעל ענין ה„גאולה” — יציאה מהמצרים וההעלמות והמשכת אור אלקי שלמעלה מן העולמות.

ומאחר שעבודת בני" פועלת את ענין הגאולה, מובן, שעבודה זו גופא צריכה להעשות באופן של „גאולה”:

על יהודי לקיים תומ"צ באופן של „חירות” ומתוך רגש של חירות — להרגיש שהוא בן חורין, שאינו משועבד להעלם של העולם, ואין דבר שיכול להפריעו מעבודת התומ"צ. וענינה של חירות זו בעומק יותר הוא יציאת האדם מהגבלות טבעו העצמי¹⁰, כך שעבודת ה' שלו אינה באופן שהיא מוגבלת לענינים שיש לו בהם תענוג ועריבות מצד טבעו, ובהם גופא החיות שלו היא רק באותה מדה שדורש טבעו

(11) ראה פסיקתא דר"כ ופס"ר פ' החודש: חדשו מעשיכם. ועוד.

(12) רש"י תבא כו, טז. וראה רש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. ובספרי ורש"י ואתחנן (ו, ו) „כחדשה” (בכ"ף הדמיון). וראה טוש"ע ושו"ע אדה"ז אר"ח סי' סא ס"ב.

(13) שזוהי השייכות בין „החודש” לתוכן כל הפרשה שהוא ע"ד עניני פסח — כי „פסח” הוא „על שם הדלוג” (רש"י בא יב, יא. שם, יג) — העבודה למעלה ממדידה והגבלה.

(14) ראה תניא פמ"ז. ובכ"מ.

(8) ובניסן עתידין ליגאל (דעת ר"י ר"ה שם. וכן סתם בשמו"ר שם).

(9) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(10) ראה תו"א יט, סע"ב ואילך.

ודעת ר"א – שתיהן אמת: בניסן היתה הבריאה באופן של עלה במחשבה לברוא, ואילו הבריאה בפועל היתה בתשרי²⁰; והרי זה מתאים עם המבואר בספרי קבלה²¹, ש„בניסן נברא העולם” קאי על ענין הבריאה בשייכות לפנימיות העולמות, ו„בתשרי נברא העולם” – לחיצוניות העולמות.

חיצוניות העולמות היינו האופן שבו נראה העולם בחיצוניות, לעיני בשר, כדבר בפ"ע, נפרד מאלקות – והתהוות זו היא מדיבורו ית' (דדבורו

הערה הבאה). שער הכוונות ענין ר"ה דרוש א' פ"ח שער ר"ה פ"ד (בכמה דפוסים – פ"ו).

20 בתוס' שם לפנינו, דבתשרי עלה במחשבה לבראות ולא נברא עד ניסן. אבל [נוסף שיש גורסין (הובא בשו"ת בני ציון ח"א סי"ד אות טז) בתוס' כפנים, הרי']:

בתוס' מבוארים ב' ענינים: א) (עיקר) החידוש שיש ב' בריאות – במחשבה ובדיבור (ולכן מביא דוגמא – רא"י ע"ז). ב) דתשרי הנ"ל קודם לניסן (דפשיטא דמחשבה קדמה לדיבור);

ובמילא, כל מ"ד דס"ל שניסן קדם לתשרי – כמו דעת התוס' (ד"ה לתקופות הנ"ל) דלתקופות מנינו (כר"י) מניסן של תהו – וס"ל ג"כ דלא פליגי ר"י ור"א במציאות – עכ"ל דעלה במחשבה בניסן ונברא בדיבור בתשרי.

ועד"ז לכל מ"ד דאדה"ר נברא ברה"ה וחטא [רובם ככולם של] דרושי חסידות, ס' קבלה, זח"א לו, א. ובכ"מ בתקו"ן – את"ל דס"ל ג"כ דלא פליגי במציאות – עכ"ל דנניסן עלה במחשבה לברוא.

– וידוע דבתוספת ישנם בכ"מ חילוקי דעות מאחד לשני, כי הם למחברים שונים (ספרי כללי התוס' – יד מלאכי וכו').

21 נהר שלום סדר תפלות ר"ה קרוב לסופו. שמן ששון לשער הכוונות שם. – באמת ליעקב (ת, פט) הקשה עליו. ולכאורה י"ל דכמה דרגות בפנימיות וחיצוניות (וכבנהר שלום שם) וכחסידים באמת ליעקב שם.

בדברים גשמיים וענייני עולם הזה¹⁵, הרי הם שייכים לנשמה יותר מאשר לגוף – ובה מובן כיצד יכול אדם לפעול בעצמו „יצאה ממצרים”, לצאת ממצרי וגבולי טבע הגוף ולעשות עבודתו באופן של „החודש גו”.

אבל בשעה שהנדון הוא עבודת „כל מעשך יהיו לשם שמים”¹⁶ ו„בכל דרכך דעהו”¹⁷, התעסקות האדם בענייני העולם – הן אמת שמעשים אלו הם „לשם שמים” וכו', אבל הרי ניכר ומורגש בהם שהם „מעשך” ו„דרכך”, מעשיו של הגוף – וא"כ כיצד אפשר לדרוש מהאדם בעבודה זו שיפשוט את טבע הגוף, כאשר בשעה זו עצמה הוא מלובש בענייני הגוף?

על זה באה ההוראה מקביעות זו שבה שבת פרשת החודש חלה בכ"ה אדר – יום הראשון למעשה בראשית – שאף בענייני הבריאה (כ"ה אדר) יכולה וצריכה להיות עבודה באופן של „החודש”, למעלה ממדידה והגבלה.

ד. איך יכולים שני ענינים הפכיים אלו להתקיים בבת אחת – שבה בשעה שהאדם מלובש בענייני הגוף, יהי מופשט מטבע הגוף? – הרי זה מפני שליהודי ישנה שייכות לבריאה כפי שנבראה (לא בכ"ה אלו, כדעת ר' אליעזר¹⁸ „בתשרי נברא העולם”), אלא בכ"ה אדר (כדעת ר' יהושע):

ידוע¹⁹, שב' הדעות – דעת ר"י

15 תניא פ"ד. וראה שם פל"ז.

16 אבות פ"ב מ"ב.

17 משלי ג, ו.

18 ר"ה י, סע"ב ואילך. וש"נ תוד"ה

לתקופות הנ"ל. ר"ן ר"ה טז, א.

19 תוד"ה כמאן מצלינן – ר"ה כז, א (וראה

כך הוכחה מן התורה – „בראשית ברא אלקים“²⁷, וממילא העולם אצלו בהתחדשות והוא תופס מקום רק באותה מדה שיש לו נתינת מקום מצד התורה.

ומאחר שהנשמות שייכות לפנימיות העולמות²⁸, בחי' מחשבה²⁹ – מובן, שלכל יהודי ישנו הכח לפעול בעצמו את ההכרה וההרגש ד„אלקות בפשיטות ומציאות בהתחדשות“³⁰ –

485

שההוכחה על קיום העולם תהי' אצלו רק מפני שהתורה אמרה „בראשית ברא אלקים“, וממילא כל עשי' שלו תהי' אך ורק מציאות של תורה. התעסקותו בעניני הגוף והעולם תהי' רק מפני שהתורה מצווה עליו לעשות כן – ובאופן של „כל מעשיך יהיו לשם שמים“ ו„בכל דרכיך דעהו“ – וממילא גם עבודה זו תיעשה באופן של „החודש“ וחידוש, למעלה מהמדידות וההגבלות של מציאותו וטבעו.

ה. ויש לומר, שענין זה – החיבור של „החודש“ עם „כ"ה אדר“ – רמז רש"י במאמר „לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם“ שהביא בפירושו על הפסוק הראשון בתורה „בראשית ברא אלקים גו"ו" – דלכאורה אינו מחזור:

(א) כידוע אין דרכו של רש"י להקדים את הקושיא על הפסוק ואח"כ

(27) כידוע (ד"ה מי כמוכה תרכ"ט פ"ג. ועוד) שזוהי מההוכחות שהעולם אינו דמיון.

(28) ראה בעניינו שער הכוונות שם: ומר איירי בבחינת הפנימיות שהוא ענין הנשמות.

(29) כמרז"ל ישראל עלו במחשבה (ב"ר פ"א, ד. תניא רפ"ב. ובארוכה – המשך תרס"ו ע' תמו ואי"ל).

(30) ראה בארוכה ד"ה ויהי הענין תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב).

של הקב"ה חשיב מעשה²²), כי הדיבור נמשך באופן כזה, שנראה (לגבי הנבראים) שהוא כביכול ענין נפרד מאתו ית'²³. ואילו פנימיות העולמות היינו כפי שהעולם הוא בפנימיות – מיוחד עם האלקות, וזוהי דרגת ההתהוות מבחי' מחשבתו ית'²⁴, בדוגמת מחשבה למטה, להבדיל, המיוחדת תמיד עם האדם החושב²⁵.

וזהו הקשר והשייכות בין שני עניני התהוות אלו לחדשים תשרי וניסן:

עבודת תשרי היא בדרך מלמטה למעלה, עבודת התשובה; מזה גופא שהאדם צריך לשוב אל ה', מוכח שלפני כן הי' מרוחק²⁶ מאלקות – ומצד דרגא זו בעבודה נראה בפשיטות שהעולם הוא מציאות, ויש צורך בראיות והוכחות שיש בעה"ב לבירה זו;

ואילו עבודת ניסן – עבודת הצדיקים – היא מלמעלה למטה: מלכתחילה האדם הנו קרוב²⁶ ומיוחד עם האלקות, וממילא, הרי אדרבא: את האלקות הוא מרגיש בפשיטות, ואילו מציאות הנבראים תופסת מקום בהרגשתו רק מפני שיש לו על

(22) ראה ב"ר ספמ"ד. ובכ"מ.

(23) תניא פכ"א-כב.

(24) להעיר מסהמ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות ספי"א: ולכן אמר הרמב"ם שהמציאות של הנבראים הנראה לנו אינו אמתת מהותן .. משום שהמציאות אמיתי שלו הוא בעורו במחשבת הבורא כו'.

(25) ראה בהנ"ל – שער היחוד והאמונה פ"א. וראה לקושי ח"ט ע' 221, וש"נ.

(26) ראה סד"ה להבין ענין שמח"ת תש"ו (ועוד), דפסח הו"ע בנות, נשואות במקום קרוב הם הצדיקים כו', ועצרת של חג הו"ע הנשואות למקום רחוק הם הבע"ת כו'.

היתה צריכה להיות בענין זה)³⁶, ולא (כלשון המדרש)³⁷, „לא הי' צריך לכתוב את התורה אלא מהחודש הזה לכם?“ והביאור בזה (ב„יינה של תורה“ שבפירוש רש“י):

„לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם“ אינו רק קס“ד, אלא כן הוא אף לפי המסקנא³⁸: מאחר שזוהי „מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל“ בהכרח לומר שהיא אכן היסוד וההתחלה של כל התורה (וכנ”ל ס”ב).

וזאת ביקש רש”י לרמז בפירושו על „בראשית“ – „לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם“: מאחר ש(גם) „בראשית ברא גו”“ הוא חלק מן התורה, צריך לומר, ש„החודש הזה לכם גו”“ הוא ה„התחלה“ (והיסוד) אף של „בראשית ברא גו”“. כלומר, שעבודת בני” באופן של „החודש גו”“ צריכה להתחיל כעיקר ויסוד (גם) בעניני העולם, לפעול את ענין הגאולה בעולם גופא.

וכמו שביאר רש”י בהמשך פירושו – „פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים“: תוכנה של עבודת בני” הוא שאף „נחלת גוים“ – העולם – תיגאל ותעבור לרשות בני”, שיעשו (ויהפכו) זאת לשם שמים, לדרך „דעוה”.

לתרצה, אלא לפתוח מיד בפירוש ובהסבר (ובדרך ממילא סרה הקושיא) – וא”כ מדוע הקדים כאן את הקושיא „לא הי' צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם“, ולא פתח מיד בביאור „פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים“³¹ שאם יאמרו וכי”³²?

(ב) אפילו אם נאמר, שבנדון דידן הקושיא על „פתח בבראשית“ לא היתה מובנת מבלי להקדים ולהסביר תחילה שהתורה (השייכת לעם ישראל) היתה צריכה לפתוח³³ בפסוק „החודש הזה לכם“ שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל³⁴ – עדיין כמה פרטים אינם מחוורים בפירוש רש”י:

(א) למה נוגע כאן לפרש ש„מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל“ היא „החודש הזה לכם“³⁵ – לכאורה הי' על רש”י לקצר ולומר „לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא ממצוה (ראשונה) שנצטוו בה ישראל“?

(ב) מאחר שקושיית רש”י היא, כפירוש המפרשים, שכל הפרשיות הקודמות לפרשת „החודש גו”“ לא היו צריכות להכליל בתורה שבכתב – מדוע נקט הלשון „לא הי' צריך להתחיל את התורה“ (שמשמעו שרק ההתחלה לא

31) תהלים קיא, ו.

32) ראה גם לקו”ש ח”י ע’ 6 – ושם נת’ באו”א.

33) ראה בארוכה בכ”ז – לקו”ש ח”ה ע’ 7.
34) ע”פ”ז מובנת הוספת רש”י (על לשון המדרש – נסמך לעיל הערה 5) „שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל”.

35) כי אף שכ”ה לשון המדרש – הרי אין ענינו של רש”י להעתיק לשונות המדרשים לבד כשנוגע לפשוטו של מקרא, כמדובר כמ”פ.

36) ראה לקו”ש שם ע’ 3 הערה 9. ח”ב ע’ 1 ואל”ך.

37) תנחומא ולקח טוב הנ”ל.

38) ע”פ המבואר בפנים יומתק הלשון „לא הי' צריך להתחיל כו’ אלא כו” – ולא (בלשון חיובי) „הי' צריך להתחיל את התורה כו” – כי הלשון „לא .. אלא“ מורה שאי אפשר להיות באופן אחר (אפילו בדיעבד) – ראה מנחות פג, ב ובתוד”ה מתנ” שם.

ו. עוד ענין בקשר שבין „החודש“ ליום כ”ה אדר:

כוונת הפסוק „החודש הזה לכם ראש חדשים גו“ היא לר”ח ניסן³⁹ – יום ו’ למע”ב (לדעת ר’ יהושע), יום בריאת האדם. וזהו גם הקשר למאמר חז”ל הנ”ל על הפסוק „החודש הזה גו“ – „כשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה“, מפני שביום זה נברא האדם ובכך התחדש הענין של עבודת האדם („בחר ביעקב ובניו“⁴⁰) באופן של „חידוש“ ו„גאולה“ כנ”ל; משא”כ בהבריאה כפי שהיתה בכ”ה אדר, קודם בריאת האדם ועבודתו, התהוות וקיום העולם היו באתערותא דלעילא, מצד חפץ חסד הוא.⁴¹

ועל זה באה ההוראה מפרשת החודש שחלה בכ”ה אדר, שאף תחילת הבריאה, שלכאורה היא רק מצד חפץ חסד הוא, באמיתיות ובפנימיות קשורה היא עם „החודש גו“, עם עבודת האדם⁴²; וכידוע מאמר חז”ל⁴³ אודות כללות בריאת העולמות: „במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים“, היינו שכל ענין הבריאה ה’ עי”ז ש„עלה לפניו ית’ התענוג שיתענג כביכול בעבודת הצדיקים“⁴⁴.

והביאור בזה: הטעם שהבריאה היתה מצד חפץ חסד הוא, הוא לפי שקודם הבריאה – כלומר, באור האלקי כפי שהוא למעלה לגמרי מגדר עולמות ונבראים – אין עבודת הנבראים יכולה לתפוס מקום כלל, וממילא הבריאה יכולה להיות רק באתערותא דלעילא מצד עצמו, לפי שחפץ חסד הוא⁴⁵; אבל מאידך, כיון שחפץ חסד הוא, הרי ענין זה גופא גורם – שתהי’ תפיסת מקום לעבודת הנבראים⁴⁶, וממילא סיבת הבריאה קשורה (ע”י „חפץ חסד“) בזה ש„עלה לפניו ית’“ עבודת הצדיקים.

(45) ראה בכ”ז המשך ר”ה שם פ”ו ואילך.

(46) וע”ד מה שגם לאחר הבריאה, הרי זה שבאתעדל”ת אתעדל”ע הוא (לא מפני שהאתעדל”ת מכריחה ח”ו את האתעדל”ע, כ”א) מפני שכן עלה ברצונו ית’, אלא שהרצון גופא הוא בזה שהאתעדל”ע תומשך ע”י אתעדל”ת דוקא (המשך ר”ה שם) – כי אמיתית הטוב והחסד הוא כאשר ההשפעות מלמעלה אינן באופן של נהמא דכסופא, כ”א ע”י עבודה (ראה הגש”פ „קה”ת תשמ”ו) ע’ תרמא ואילך. לקו”ש חט”ו ע’ 83 סעיף ד’. ועוד.

ובזה יומתק לשון רז”ל* „במי נמלך כו” – דלכאורה, מהי הפשיטות שהקב”ה „נמלך” עד שהמדרש שואל „במי נמלך”? והביאור בזה: מכיון שתכלית הטוב הוא שכל ענין יבא ע”י עבודה דוקא, ודאי שגם תחילת הבריאה היתה באופן כזה [והשאלה היא רק „במי נמלך” – מכיון שקודם הבריאה אין תפיסת מקום לענין של עבודה, ככפנים].

ומתרץ במדרש – „בנשמותיהם של צדיקים”, ד(אע”פ שבנוגע לכללות הבריאה, אאפ”ל שיש לה איזו תפיסת מקום קודם הבריאה, מ”מ) נש”י מושרשים בעצמות, ולכן „אף קודם שנברא ישראל ה’ נחקק צורתם במחשבה”, כדלקמן מהה”מ.

(* כן הובא בהמשך ר”ה שם, ובכ”מ בדא”ח. וראה ב”ר שם, ג (אבל שם הוא על מש”נ „נעשה אדם”. וראה מפרשי המדרש שם).

(39) כדרשת חז”ל (מכילתא ורש”י עה”פ. ועוד) דקאי על קידוש החודש.

(40) ראה אגה”ק סי’ ז (קיא, ב).

(41) וע”ד המבואר (ד”ה תקעו תרס”א (בתחלתו) ותרצ”א (בסה”מ קונטרסים ח”א פ”ג) – בנוגע לכ”ה אלול ור”ה.

(42) ראה גם לקו”ש חט”ו ע’ 190 – לענין כ”ה אלול.

(43) ראה ב”ר פ”ה, ז. רות רבה פ”ב, ג.

(44) המשך ר”ה תש”ג פ”ג ופ”ו. וראה לקו”א ואו”ת להה”מ בתחלתו. ועוד.

לגמרי מנבראים כו'), עד שענין זה הוא טיבת⁵² הצמצום והבריאה].

ז. וזוהי גם ההוראה בעבודה בפועל, שאף הענינים הבאים בדרך אתערותא דלעילא, שהם לכאורה נעלים מכדי שהאדם יפעל בהם ע"י עבודתו – הנה באמת גם הם קשורים לעבודת האדם⁵³.

ויש לומר, שזהו גם הטעם הפנימי לזה שהביא רש"י את המאמר „לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם” תכף על הפסוק „בראשית ברא גו'”, שע"יז מרמז:

בשעה שיהודי לומד את הפסוק „בראשית ברא גו'” בתורה, הרי זה גופא ענין של „עבודה”; וממילא נפעל ע"יז, שכבר בענין של „בראשית ברא גו'” – שהוא ענין של אתערותא דלעילא כנ"ל – ישנו „החודש הזה לכם”, המורה על עבודת „יעקב ובניו”⁵⁴.

(משניות ש"פ החודש תשל"ו
ותשל"ז, ש"פ נצבים תשל"ז)

(52) ראה שערי אורה ד"ה וקבל פרק ל: במי נמלך בתחלת המחשבה אם להיות רצון וחפץ חסד זה .. כנשמתן של צדיקים שעלו בתחלת המחשבה .. אותו חפץ חסד מקבל מזה העונג הנעלם שעלה במחשבה תחלה.

(53) ראה גם לקו"ש ח"ד ס"ע 1353 ואילך. ח"ט ע' 191. ועוד.

(54) ועפ"ז יומתק מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שחסידיהם הראשונים היו לומדים ככ"ה אלול פרשת בראשית עד „יום אחד”; כ"ו אלול – „יום שני” וכו': התכוונו בכך להביא תוכן של עבודה גם בהענינים של „בראשית ברא גו'” (אתעדל"ע).

(* ראה גם סי' יעב"ץ דיני חודש אלול אות כב.

[וזהו אחד הביאורים בתורת המגיד⁴⁷, שתכלית הבריאה היא „בשביל שיהיו ישראל צדיקים בכל דור”, ומאחר שלפני הקב"ה „העבר והעתיד שוים”, ע"כ „הי' הוא ית' מתענג ממעשה הצדיקים וצמצם א"ע"; ועד"ז בנוגע לישראל, שעליהם נאמר „ישראל עלו במחשבה”⁴⁸ – מבאר⁴⁹, שאצל בשר ודם „מי שלא הי' לו בן מעולם לא יכול לומר שיהא נחלק במחשבתו צורת הבן שיהי' לו אחר כך .. אבל אצל השם יתברך .. אף קודם שנבראו ישראל הי' נחלק צורתם במחשבה .. כי אצלו יתברך העבר והעתיד א” –

דלכאורה, מהו החידוש בזה – והלא פשיטא שהקב"ה הוא למעלה מן הזמן, והעבר והעתיד „שוים” לפניו? אלא שהביאור בזה הוא: מאחר שמדובר כאן אודות האור האלקי כפי שהוא למעלה מצמצום ולמעלה משייכות – אפילו בכח⁵⁰ – לבריאה, לכאורה א"א לומר שב„מקום” זה תחלק עבודת הצדיקים (או „צורת הבן” ככלל) – וא"כ איך יתכן לומר שזוהי הסיבה לצמצום ולבריאה?

וזהו שמחדש: מצד זה ש„העבר והעתיד שוים”, ענין מעשה הצדיקים ו„צורת הבן” כבר נחלק בפועל⁵¹ בבחינת „חפץ חסד הוא” (שלמעלה

(47) או"ת ולקו"א שם.

(48) נסמן לעיל הערה 29.

(49) או"ת ד"ה נעשה אדם (ב, ג). כתר שם טוב סי' רמא. וראה או"ת (שם, ד) ד"ה ויברא וד"ה ענין אחר.

(50) ראה המשך תרס"ו ע' ה. ועוד.

(51) ראה אוה"ת משפטים (ע' א'רסו. ארעח).

רד"ה ויקהל תרע"ה (בהמשך תער"ב ח"ב).